

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ศิลปะในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้พัฒนาทัศนคติบุคคลเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับพิจารณาการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก ระหว่าง ปัญญา ทัศนคติเป็นกลาง ทัศนคติความเสมอภาคและทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่แตกต่างกันกับ การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก
4. เพื่อศึกษาศิลปะการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคมโลก

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการ บทความในวารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ รวมถึงเทปบันทึกเสียงจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาในการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่

1. การพัฒนาทัศนคติ
2. ความสัมพันธ์ของกายและจิต
3. ปัญญาตามหลักพุทธธรรม
4. ทัศนคติการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก
5. ศิลปะการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ประโยชน์กับบุคคล องค์กร และสังคมโลก
6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารและหัวหน้างานบริษัทพรีเมียร์โปรดักส์ (ประเทศไทย) จำกัด ผู้สมัครใจเข้าร่วมอบรม เรื่องการพัฒนาทัศนคติแนวพุทธธรรม ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553 และวันที่ 23 มีนาคม 2553 จำนวน 91 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

นั่น คือ “แบบสอบถามการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลผู้สังคมโลก” โดยแต่ละชุดแบ่งเป็น 5 ส่วน จำนวน 21 ข้อ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยแยกผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น ผู้ที่ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาและไม่ได้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการปฏิบัติตน เพื่อทราบระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ข้อ 1-5

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติตน เพื่อทราบระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ข้อ 6- 10

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติตน เพื่อทราบระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาค ข้อ 11- 15

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการปฏิบัติตน เพื่อทราบระดับคะแนนเกี่ยวกับ ทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกข้อ 16- 21

ผู้วิจัยหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่า IOC ทุกข้อเท่ากับ 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.22 - 0.77 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 โดยในส่วนของ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาเท่ากับ 0.80 ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติปานกลางเท่ากับ 0.84 ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคเท่ากับ 0.85 ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกเท่ากับ 0.57

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ตามขั้นตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา

การหาค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นส่วนบุคคล และการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ระดับคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมความเสมอภาค และระดับคะแนนเกี่ยวกับพฤติกรรมอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติอ้างอิง

การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานที่ 1-7

การเปรียบเทียบความแตกต่าง เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานที่ 8

การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานที่ 9

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะทั่วไปการหาค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นส่วนบุคคล และการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นระดับหัวหน้างาน ที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้ยังคงปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาอยู่ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 โดยมีผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติวิปัสสนาแล้ว จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 53.80

ผลการศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก ของผู้บริหารและหัวหน้างาน ผู้สมัครใจเข้าร่วมอบรมพัฒนาทัศนคติแนวพุทธธรรม จัดโดยฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์บริษัทพรีเมียร์โปรดักส์ (ประเทศไทย) จำกัด

โดยภาพรวม การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติสำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก ได้แก่ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาค และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก มีค่าโดยรวมเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง คือยังไม่ดีเท่าที่ควร เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาค ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญารายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวางจิตเป็นกลาง ด้านจิตตามขปัญญา ด้านสุตมขปัญญา ด้านวิปัสสนา และด้านภาวนามขปัญญา

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ จากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการยอมรับในสังคม ด้านการยอมรับในบุคคล ด้านการยอมรับในกฎอัยยิทยา ด้านการยอมรับใน หลักไตรลักษณ์ และด้านการยอมรับในองค์กร

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคารายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ จากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการเปิดโอกาสให้ทีมงาน ด้านการเปิดโอกาสให้บุคคล ด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ด้านการเปิดโอกาสให้สังคม และด้านการให้อภัยความบกพร่อง

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก รายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ จากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความภูมิใจในงานที่ทำ

ด้านการการพึ่งตนเอง ด้านความไว้วางใจเพื่อปล่อยวาง ด้านการให้อภัยบุคคล และด้านการปราศนิเวศน์พบว่า ด้านความละเอียดต่อความโลภ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก ระหว่าง ปัญญา ทัศนคติเป็นกลาง ทัศนคติความเสมอภาคและทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก

ปัญญามีความสัมพันธ์กับทัศนคติเป็นกลาง

การวิเคราะห์ข้อมูล ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กับระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวมและรายด้าน

โดยภาพรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางทุกด้าน และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านยอมรับในบุคคล ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงสุดกับกับ ด้านวางจิตเป็นกลาง

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญารายด้าน คือ ด้านสุขุมปัญญา ด้านจินตตามปัญญา ด้านวิปัสสนา และด้านวางจิตเป็นกลาง มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการยอมรับในบุคคล ด้านภาวนามปัญญา มีความสัมพันธ์ในทางบวกสูงสุดกับ ด้านการยอมรับในหลักไตรลักษณ์ ซึ่งด้านจินตตามปัญญาและด้านวางจิตเป็นกลาง มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางทุกด้าน

3. ปัญญามีความสัมพันธ์กับ ทัศนคติความเสมอภาค

การวิเคราะห์ข้อมูล ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม และรายด้าน มีความสัมพันธ์กับระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม และรายด้าน

โดยภาพรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับ ทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาครายด้านทุกด้าน ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญารายด้านทุกด้าน เช่นกัน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญหารายด้าน คือ ด้านสุขุมปัญญา ด้านจินตตามยปัญญา ด้านภาวนามยปัญญา ด้านวิปัสสนา มีความสัมพันธ์สูงสุด กับด้านการเปิดโอกาสให้สังคม ด้านจิตเป็นกลาง มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการเปิดโอกาสให้สังคม และด้านการให้อภัย ความบกพร่อง ซึ่งด้านจินตตามยปัญญา มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาค ทุกด้าน

4. ปัญหามีความสัมพันธ์กับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก

การวิเคราะห์ข้อมูล ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวมและรายด้าน

โดยภาพรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกรายด้านทุกด้าน และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญหารายด้านทุกด้าน เช่นกัน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญหารายด้าน คือ ด้านสุขุมปัญญา มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านความภูมิใจในงานที่ทำ ด้านจินตตามยปัญญา มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านความไว้วางใจเพื่อการปล่อยวาง ด้านภาวนามยปัญญา มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านความละเอียดต่อความโลก ด้านวิปัสสนา มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการให้อภัยบุคคลและด้านการปราศจากนิวรณ์ ด้านจิตเป็นกลาง มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการให้อภัยบุคคล

5. ทัศนคติเป็นกลางมีความสัมพันธ์กับ ทัศนคติความเสมอภาค

การวิเคราะห์ข้อมูล ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวมและรายด้าน

โดยภาพรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับ ทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับ ทัศนคติความเสมอภาครายด้านทุกด้าน และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางรายด้านทุกด้าน เช่นกัน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางรายด้าน คือ ด้านการยอมรับในบุคคล และด้านการยอมรับให้กฎกติกา มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการให้อภัย ความบกพร่อง ด้านการยอมรับในองค์กร มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการเปิดโอกาสให้บุคคล ด้านการยอมรับในสังคม มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการเปิดโอกาสให้สังคม ด้านการยอมรับในหลักไตรลักษณ์ มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการเปิดโอกาสให้สังคม ซึ่งด้านการยอมรับในองค์กร ด้านการยอมรับในสังคม ด้านการยอมรับให้กฎกติกา และด้านการยอมรับในหลักไตรลักษณ์ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคทุกด้าน

6. ทัศนคติเป็นกลาง มีความสัมพันธ์กับ ทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก การวิเคราะห์ข้อมูล ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง โดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวมและรายด้าน โดยภาพรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับ ทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ด้านการให้อภัยบุคคล ด้านความภูมิใจในงานที่ทำ ด้านความไว้วางใจเพื่อการปล่อยวาง ด้านการพึ่งตนเอง แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับ ด้านความละเอียดต่อความโลภ และด้านปราศจากนิเวศ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางรายด้านทุกด้าน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางรายด้าน คือ ด้านการยอมรับในบุคคล มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการให้อภัยบุคคล ด้านการยอมรับในองค์กร และด้านการยอมรับให้กฎกติกา มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการให้อภัยบุคคล และด้านการพึ่งตนเอง ด้านการยอมรับในสังคม มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการพึ่งตนเอง ด้านการยอมรับในหลักไตรลักษณ์ มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านความภูมิใจในงานที่ทำ

7. ทัศนคติความเสมอภาค มีความสัมพันธ์กับ ทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก

การวิเคราะห์ข้อมูล ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวมและรายด้าน โดยภาพรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ด้านการให้อภัยบุคคล ด้านความภูมิใจในงานที่ทำ ด้านความไว้วางใจเพื่อการปล่อยวาง ด้านการพึ่งตนเอง แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับ ด้านความละเอียดต่อความโลภ และด้านปราศจากนิเวศน์ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาครายด้านทุกด้าน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาครายด้าน คือด้านการเปิดโอกาสให้บุคคล ด้านการเปิดโอกาสให้ทีมงาน และด้านการเปิดโอกาสให้สังคม มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านความภูมิใจในการทำงาน ด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และด้านการให้อภัยความบกพร่อง มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการพึ่งตนเอง

8. ข้อมูลโดยรวม ของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก มีความสัมพันธ์กัน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวมของ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาค และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก

โดยภาพรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม และทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม และทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญหาโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม และทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญหาโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

9. ผลการศึกษาเปรียบเทียบ การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่แตกต่างกันกับ การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก

การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่แตกต่างกัน มีผลกับการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก ที่แตกต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา กับข้อมูลโดยรวมของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก

โดยภาพรวม เปรียบเทียบการปฏิบัติวิปัสสนาที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญหาโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวมที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ แต่ไม่มีผลต่อระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

แต่เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมแสดงให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา มีแนวโน้มค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญหาโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเสมอภาคโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม ที่สูงกว่า ผู้ไม่ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

10. ผลการศึกษาศิลปะการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคมโลก

ข้อมูลโดยรวมของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก มีความสัมพันธ์กับ การวิปัสสนาและการวางจิตเป็นกลาง

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมของ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติ เป็นกลาง ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาค และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือ การเบียดเบียนสังคมโลก กับข้อมูลการด้านวิปัสสนา และด้านการวางจิตเป็นกลาง

โดยภาพรวม ด้านการวิปัสสนา และด้านการวางจิตเป็นกลาง มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม ระดับคะแนน เกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียน สังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ด้านการวิปัสสนา มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนน เกี่ยวกับปัญญาโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติ ความเสมอภาคโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ด้านการวางจิตเป็นกลาง มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับ คะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับ ทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ศิลปะการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ประโยชน์กับบุคคล (People) ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development: HRD) คือการสร้างปัญญา ด้วยการ ปฏิบัติให้เกิด สุตมขปัญญา จินตามขปัญญา ภาวมขปัญญา การวิปัสสนา และการวางจิตเป็นกลาง ซึ่งมี ความสัมพันธ์ กับ การพัฒนาทัศนคติเป็นกลางนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดการ ขอมรับบุคคล ขอมรับ องค์การ ขอมรับสังคม ขอมรับในกฎอัยการปกครอง และการขอมรับในหลักไตรลักษณ์ เพื่อสร้างให้บุคคล มีภูมิคุ้มกันกิเลส วางจิตอยู่บนความเป็นกลางอย่างพอประมาณ ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาดตามหลักเหตุผลที่ ถูกต้องตามความเป็นจริง

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตาม ศิลปะการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ประโยชน์กับองค์การ (Corporate) และสังคม (Social) ได้แก่ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) ด้วยการสร้างประโยชน์ตอบแทนร่วมกัน (Profit) รวมถึงการพึ่งพาอาศัยกันของทรัพยากรมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม (Human Resource Environment: HRE) ด้วยการคืนสมดุลสู่ธรรมชาติ หรือ ดาวเคราะห์ (Planet) คือ การพัฒนาทัศนคติความเสมอภาคนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดการ เปิดโอกาสให้ บุคคล เปิดโอกาสให้ทีมงาน เปิดโอกาสให้สังคม การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และการให้อภัยใน

ความบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การพัฒนาทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกนำไปสู่ การปฏิบัติให้เกิดการให้อภัยบุคคล ภาวภูมิใจในงานที่ทำ ละอายต่อความโลภ ความปราศจากนิรวณ การไว้วางใจเพื่อการปล่อยวาง และการพึ่งพาตนเอง เพื่อสร้างให้บุคคลมีสำนึกแห่งความรับผิดชอบจากบุคคล เชื่อมโยงสู่องค์กร คำนึงความสมดุล สู่สังคมและโลกต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ศิลปะในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้พัฒนาทัศนคติทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการบริหารจัดการ ทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก กรณีศึกษา ผู้บริหารและหัวหน้างาน ผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการอบรม พัฒนาทัศนคติแนวพุทธธรรม จัดโดยฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์บริษัทพรีเมียร์ โปรดักส์ (ประเทศไทย) จำกัด ผู้วิจัยอภิปรายผล ไว้ดังนี้

1. จากผลการศึกษา การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก พบว่า

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ยังคงปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาอยู่ กับผู้ที่เลิกหรือไม่ปฏิบัติวิปัสสนาแล้ว มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาค และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก มีค่าโดยรวมเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง หมายถึง “ยังไม่ดีเท่าที่ควร” โดยมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาด้านภาวนามยปัญญาน้อยกว่าทุกด้าน รองลงมา เป็นด้านวิปัสสนา และด้านสุตมยปัญญา ตามลำดับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกรายด้าน คือด้านปราศจากนิรวณ ก็มีค่าเฉลี่ยน้อยเช่นกัน ซึ่งพบว่า ด้านความละอายต่อความโลภ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ หมายถึง “ไม่ดี” แสดงถึงความเชื่อมโยงของระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ด้านภาวนามยปัญญา ด้านวิปัสสนา และด้านสุตมยปัญญา ที่มีผลต่อระดับคะแนนด้านความละอายต่อความโลภ และด้านปราศจากนิรวณ

ดังนั้น โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่าง จึงควรได้รับการพัฒนาระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา เพิ่มขึ้น ซึ่งจะสามารถส่งผลต่อการพัฒนาระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติทุกด้านได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ด้านภาวนามยปัญญา ด้านวิปัสสนา และด้านสุตมยปัญญา ที่มีความสัมพันธ์กับ ด้านความละอายต่อความโลภ และด้านปราศจากนิรวณ อันเป็นสาเหตุหลักของปัญหา งานวิจัย เพื่อสนับสนุนต่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก ตามเจตนารมณ์ต่อไป

ศิลปะการพัฒนาปัญญาที่ส่งผลถึงการพัฒนาทัศนคติบุคคลเบื้องต้นต้องอาศัย “ศรัทธา” หลักพุทธธรรม คือ เชื่อในความมีเหตุมีผลเชิงตรรกศาสตร์ เพราะทุกสิ่งล้วนขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย ที่สัมพันธ์

เชื่อมโยงกันตามกฎอิทัปปัตติยา โดยทุกสิ่งก็เป็นไปตามสามัญลักษณ์ะหรือไตรลักษณ์ตามประการ เช่นกันคือ อนิจจตาหรือความไม่เที่ยง ทุกขตา หรือเป็นของคงทนอยู่ไม่ได้ และอนัตตา หรือความมิใช่ตัวตน

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วยธาตุ จากส่วนเล็กที่สุดมารวมกัน เป็นหน่วยเล็ก ๆ เรียกว่า เซลล์ รวมเป็นอวัยวะ เป็นระบบตามลำดับ แบ่งเป็นกองหรือชั้น มีทั้งรูปธรรมและนามธรรม มีระบบประสาทเชื่อมโยงการรับรู้ระหว่างร่างกาย ทำงานร่วมกับจิตใจส่วนที่เป็นนามธรรม ประกอบด้วย ความรู้สึกหรือเวทนา ความจำได้หมายรู้หรือสัญญา สภาพปรุงแต่งใจให้ดิษฐ์หรือสังขาร และจิตรู้แจ้ง อารมณ์ หรือวิญญาณ อากาหรือคุณสมบัติที่ปรากฏในจิตเรียกว่า เจตสิก เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง สติ ปัญญา เป็นต้น เกิดดับไปตามการรับรู้อารมณ์ในแต่ละขณะจิต

เนื่องจาก ทศนคติ มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Aptus แปลว่า โน้มเอียง คือสภาวะทางจิต ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิด ความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบ นำไปสู่พฤติกรรม ที่จะส่งผลกระทบ การตอบสนองของบุคคลต่อสถานการณ์ ซึ่งทศนคตินี้สามารถเรียนรู้หรือพัฒนาขึ้นได้ (ศักดิ์ไทย สุรภิจักร, 2545, หน้า 138) โดยทั่วไปมนุษย์มีสติพื้นฐาน เพื่อใช้ในการต่าง ๆ แต่สติพื้นฐานนั้นยังน้อยเกินไป ไม่สามารถป้องกันกิเลสได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2515) ประกอบด้วย คือ

ทศนคติ = สติพื้นฐาน + สภาวะจิต + ความคิด + การยึดมั่นเชิงบวกหรือลบ + นำไปสู่พฤติกรรม

ความคิดที่เอนเอียงเพราะรัก ชัง หลง กลัว ยึดมั่นปรุงแต่งไปทางฝ่ายบวกหรือฝ่ายลบเรียกว่า มี “อคติ” เมื่อนำไปสู่พฤติกรรมจึงเรียกว่า “ทศนอคติ” (Bias Attitude) ประกอบด้วย คือ

ทศนอคติ = สติพื้นฐาน + สภาวะจิตเอนเอียง + ความคิด + ความยึดมั่นฝ่ายบวกหรือฝ่ายลบ + นำไปสู่พฤติกรรม

เมื่อนำ “ทศนคติ” มาเปรียบเทียบกับ “ทศนอคติ” ก็จะเกิดความแตกต่างกันเพียงประการเดียว คือ “สภาวะจิต” กับ “สภาวะจิตเอนเอียง” จิตของบุคคลที่ไม่ได้รับการฝึกฝน ส่วนใหญ่จึงเป็น จิตที่เอนเอียงไปทางฝั่งใดฝั่งหนึ่งอยู่เสมอ

เป้าหมายใช้ประโยชน์จากหลักพุทธธรรมเบื้องต้นคือ การพัฒนาสติให้มีมากขึ้นกว่าเดิม

2. จากผลการศึกษา ความสัมพันธ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนา ทศนคติบุคคลสู่สังคมโลก ระหว่าง ปัญญา ทศนคติเป็นกลาง ทศนคติความเสมอภาคและทศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก พบว่า

สมมติฐานที่ 1 ปัญญามีความสัมพันธ์กับทศนคติเป็นกลาง

ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ บุญจิต กนตสีโล (2550, หน้า 5) อธิบายผลการวิจัยว่า ปัญญา ความคิด ทัศนคติอันแสดงออกมาเป็นการกระทำของมนุษย์ เพื่อควบคุมความประพฤติ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

เมื่อพิจารณาจาก ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญารายด้าน ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ด้านจินตมยปัญญา มีความสัมพันธ์ กับระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ด้านยอมรับในกฎกติกาได้มากกว่า ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาในด้านอื่น แสดงถึงความสำคัญของการจินตนาการอย่างถูกต้อง ที่มีผลต่อความเข้าใจเหตุปัจจัยตามธรรมชาติอย่างแท้จริง

พบว่า ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ด้านภวานามยปัญญา มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ด้านการยอมรับในหลักไตรลักษณ์ แสดงถึงความสำคัญของการภาวนาที่มีผลต่อการเข้าใจทุกข์

สำหรับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ด้านสุตมยปัญญา ด้านวิปัสสนา และด้านวางจิตเป็นกลาง นั้น มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ด้านการยอมรับในบุคคล แสดงถึงความสำคัญของการฟังอย่างถูกต้อง การมีสติอยู่กับปัจจุบัน และความไม่เอนเอียงของจิต ทำให้การฟังนั้นเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

เนื่องจาก ปัญญาทั้งสามด้าน คือ สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา และภวานามยปัญญา เป็นปัญญาตามหลักพุทธธรรม เกื้อกูลประ โยชน์อย่างถูกต้องต่อกัน การเข้าถึงการยอมรับในกฎกติกา และการยอมรับหลักไตรลักษณ์ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเข้าใจหลักพุทธธรรมเป็นอย่างยิ่ง การเข้าใจความเชื่อมโยงอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลตามธรรมชาติ และปราศจากความยึดมั่น คือตั้งอยู่ด้วยความต้องการของตนฝ่ายเดียว จะทำให้จิตกลับมาอยู่กับความเป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งวิปัสสนาปัญญา และการวางจิตเป็นกลาง จะช่วยให้ปัญญาโดยรวมที่เกิดขึ้นในจิต มีประสิทธิภาพมากขึ้น กลุ่มตัวอย่าง มีระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาทุกด้าน ที่มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางทุกด้าน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาปัญญา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทัศนคติเป็นกลาง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ ส่งผลในระดับบุคคล องค์กร และสังคมต่อไป

ศิลปะการพัฒนาปัญญาที่ส่งผลถึงการพัฒนาทัศนคติบุคคลส่วนที่ 1 หยั่งรู้เหตุผลอย่างเข้าใจ ชัดเจนในความดีชั่ว ตามความเป็นจริงของธรรมชาติอย่างรอบรู้เชื่อมโยง แยกแยะ รูปนาม ความรู้สึก

ความคิด การปรุงแต่ง ภายในจิตใจออกได้อย่างชัดเจน รู้ที่จะดำเนินการให้ล่วงพ้นปัญหา เรียกว่าการ หรือคุณสมบัติของจิตในขณะนั้นว่า “ปัญญา”

เป้าหมายใช้ประโยชน์จากหลักพุทธธรรมประการที่หนึ่งได้แก่ “ปัญญาสิกขา” ข้อปฏิบัติ หนึ่งในสามประการของไตรสิกขา คือการฝึกอบรมพัฒนาปัญญาทำให้จิตหลุดพ้นเป็นอิสระจากกิเลส ปัญญาที่เห็นชอบตามคลองธรรมว่าทำดีมีผลดี ทำไม่ดีมีผลไม่ดี เรียกว่า “สัมมาทิฐิ”

นำปัญญามาแก้ไขความเอนเอียง คือ สร้าง“ความเป็นกลาง” หมายถึง ความวางใจไม่เอนเอียง ไม่ยินดีในร้ายด้วยชอบชังหรือไม่คิดอยู่กับด้านบวกลบ ไม่เข้าข้าง ไม่ตกฝ่ายใด ดำเนินไปตามควรแก่ เหตุ ทำให้เกิด“สภาวะจิตที่เป็นกลาง” ถือเป็นการพัฒนาจิตให้เจริญองงามเข้มแข็งมั่นคง เบิกบาน สงบสุขผ่องใส พร้อมด้วยความเพียร สติ และ สมาธิ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, หน้า 562) เมื่อจิตมี ความเป็นกลางนำไปสู่พฤติกรรม เรียกว่า “ทัศนคติเป็นกลาง” (Equanimity Attitude) ประกอบด้วย คือ

ทัศนคติเป็นกลาง = สติ + สมาธิ + สภาวะจิตที่เป็นกลาง+ ความคิด+ นำไปสู่พฤติกรรม

หากจะเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่าง “ทัศนคติ” “ทัศนอคติ” และ “ทัศนคติเป็นกลาง” จะพบความแตกต่าง 2 ประการคือ “สภาวะจิตที่เป็นกลาง” กับ “ปราศจากความยึดมั่นฝ่ายบวกหรือฝ่ายลบ” ภายในจิต

ประการต่อมาปัญญาทำให้จิตได้สัมผัสกับความเป็นจริง รู้ได้ชัดเจนเรียกว่า “สัมปชัญญะ” ใช้ร่วมกับสติ เมื่อเกิดสภาวะจิตที่เป็นกลางหรือสภาวะจิตว่าง ปราศจากความคิดและการยึดมั่น นำไปสู่ พฤติกรรม สามารถเรียกว่า “ทัศนะปัญญา” (Intellect Attitude) คือ การใช้ปัญญาเพื่อการพัฒนาทัศนคติ ประกอบด้วย คือ

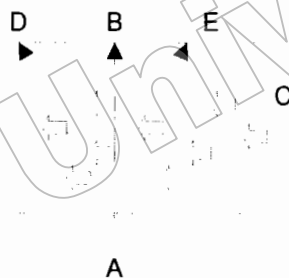
ทัศนะปัญญา = สติ + สัมปชัญญะ +สมาธิ + สภาวะจิตที่เป็นกลาง+ นำไปสู่พฤติกรรม

สติ สัมปชัญญะ สมาธิ	สภาวะจิตเป็นกลางหรือสภาวะจิตว่าง ปราศจากยึดมั่น เรียกว่า “ทัศนะปัญญา” (Intellect attitude)	ปราศจากความคิด
สติ สมาธิ	สภาวะจิตเป็นกลางหรือสภาวะจิตว่าง ปราศจากยึดมั่น เรียกว่า “ทัศนคติเป็นกลาง” (Equanimity attitude)	ความคิด
สติพื้นฐาน	สภาวะจิตมีความเอนเอียง ยึดมั่นฝ่ายบวกฝ่ายลบ เรียกว่า “ทัศนอคติ” (Bias Attitude)	ความคิด

ภาพที่ 5-1 เป้าหมายการพัฒนาทัศนคติ

สถิติที่พัฒนาขึ้นจากปัญหา ท้นต่อการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เพื่อคุมจิตไว้กับปัจจุบัน ขณะให้มากที่สุด ไม่ปล่อยไปกับอดีตหรืออนาคต สภาวะธรรมที่เกิดประโยชน์ดังกล่าว เรียกว่า “สติสัมโพชฌงค์” จะสามารถรักษาจิตให้เป็นกลาง หรือจิตว่างจากกิเลส เป็นการเปิดโอกาสให้เกิด ปัญญาขึ้นในจิต สังเกตได้ว่า ปัญญาเกิดจากการสะสมตกผลึก ปราศจากการควบคุม กำหนดหรือบังคับ ทำให้เกิดความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี พอเพียง ที่ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป

ศูนย์ เศรษฐ์บุญสร้าง (2551, หน้า 163) กล่าวว่า การเข้าถึงวิธีของทางสายกลาง ต้องไม่ตั้ง หรือหย่อนเกินไปตามหลักพุทธปรัชญาไม่ใช้การทำอะไรตามความพึงพอใจแล้วบอกว่าดีสำหรับตน เพราะจะไม่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ ความพอดีมีลักษณะเป็นพลวัต เป็นสัมมา คือ ถูกต้อง สมบูรณ์ อุปมาเหมือนกับการว่ายน้ำข้ามแม่น้ำจากจุด A ไปยังอีกฝั่งหนึ่งคือจุด B หากโตะไปทาง สายหรือขวา ผลที่สุดกระแสน้ำตามแนว C ก็จะพัดพาคนนั้นให้เลี้ยวออกไปตามแนว A-D คือไปไม่ถึง เป้าหมาย ต้องประมาณให้พอดี ไม่ใช่แนว A-B แต่ต้องเป็น A-E จึงจะเรียกได้ว่าใช้ปัญญา

ภาพที่ 5-2 การใช้ปัญญากับทางสายกลาง (ศูนย์ เศรษฐ์บุญสร้าง, 2551, หน้า 164)

สมมติฐานที่ 2 ปัญญา มีความสัมพันธ์กับ ทักษะคิดความเสมอภาค

ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับ ทักษะคิดความเสมอภาคโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับ สมบัติ กุสุมาวดี (2552, หน้า 109) ระบบพัฒนา ความรู้ ความสามารถให้มี คุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง องค์การต้องสร้างความรู้สึแห่งความเสมอภาคให้เกิดขึ้นให้เข้าถึง ทักษะคิดของพนักงาน

เมื่อพิจารณาจาก ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญารายด้านทุกด้าน ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทักษะคิดความเสมอภาค ด้านการเปิดโอกาสให้สังคม

สมมติฐานที่ 3 ปัญหามีความสัมพันธ์กับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก
ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับ
ทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับ
สมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับผลงานการวิจัย สุนันทา เรียงแหลม (2550) จัดให้ละโมภอยากได้ มีลักษณะ
โน้มแน่วไปทางวัตถุสิ่งของเข้ามาหาตน เป็นเหตุหลักที่ทำให้บุคคลประพฤติผิดศีลธรรม
องศ์ธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์แก้ปัญหาลोकคือ ทาน ศีล ภาวนา ผูกให้ยินดีพอใจ ส่งเสริม
สันติสุขแก่สังคม

วีรพล แสงปัญญา (2547, หน้า 1) กระบวนการทางพุทธิปัญญาหมายถึง การสร้าง
ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่าง แรงจูงใจ ทัศนคติ และบุคลิกภาพ มีความเกี่ยวข้องกัน ควรมีการศึกษา
ให้ทราบถึง การไวต่อปัญหาที่ได้รับของบุคคล การพัฒนาทัศนคติ จึงจำเป็นต้องเข้าถึงในส่วนที่ลึกกว่า
ทัศนคติ

เมื่อพิจารณาจาก ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญารายด้าน ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า
ด้านภาวนามยปัญญา เพียงด้านเดียวที่มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือ
การเบียดเบียนสังคมโลก ด้านความละเอียดต่อความโลภ แสดงถึงความสำคัญของการภาวนา คือ การทำ
ให้มีขึ้น เกิดขึ้น การเจริญการพัฒนา แบ่งออกเป็นสองอย่างคือ สมถภาวนา เป็นการฝึกอบรมจิตใจให้
อยู่กับความดีงามเกิดความสงบ และวิปัสสนาภาวนา เป็นการฝึกอบรมเจริญปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งชัด
ตามเป็นจริง ภาวนามยปัญญา จึงเป็นการปฏิบัติควบคุมจิตใจให้ไม่เผลอไปกับอารมณ์ ทำให้ปัญญาเกิด
มีขึ้นเจริญขึ้น เป็นการพัฒนาจิตใจให้อยู่กับความดีงาม ความสงบ มั่นคง เบิกบาน ผ่องใส พร้อมด้วย
สติและสมาธิ ซึ่งสามารถส่งผลต่อระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก
ด้านความละเอียดต่อความโลภได้

พบว่า ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญารายด้านทุกด้าน ของกลุ่มตัวอย่าง ด้านวิปัสสนา เพียง
ด้านเดียวที่มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก
ด้านปราสาจนิर्वณ แสดงถึงความสำคัญของการวิปัสสนา คือ ความเห็นตรงต่อความจริงเข้าใจภาวะ
ของสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น ปัญญาที่เข้าใจการเกิดขึ้น คงอยู่ และดับสลายของสิ่งทั้งหลาย ณ ขณะนั้น
วิปัสสนาภาวนา จึงเป็น การฝึกอบรมจิตใจให้เจริญองงามด้วยคุณธรรม มีความเข้มแข็งมั่นคง
เบิกบาน สงบสุขผ่องใส พร้อมด้วยความเพียร สติและสมาธิ เรียกว่า จิตตภาวนา และ การฝึกอบรม
เจริญปัญญา ให้รู้เท่าทัน เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนมีจิตใจเป็นอิสระไม่ถูกครอบงำจาก

กิเลส และความทุกข์เรียกว่า ปัญญาภาวนา ซึ่งสามารถส่งผลต่อ นิรวณฺห์ หมายถึง ธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุนิรวณฺห์ ขัดขวางจิตไม่ให้ก้าวหน้าปิดกั้นการเกิดปัญญา ประกอบด้วย 5 อย่างคือ พอใจในกาม แค้นเคือง หดหู่ซึมเซา ฟุ้งซ่านรำคาญใจ และลังเลสงสัย แม้นิรวณฺห์ จะไม่ใช่กิเลส แต่ก็ป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่ความทุกข์และปัญหามากมาย (พุทธทาสภิกขุ, 2530) จึงเห็นได้ว่า การวิปัสสนาภาวนา ของกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์ และสามารถเข้าถึง กิเลสคือ ความโลภ และนิรวณฺห์ได้

เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่าง มีระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม ที่มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบี่ยงเบนสังคมโลกทุกด้าน การพัฒนาปัญญาอย่างถูกต้องในทุกด้าน จะสามารถพัฒนาทัศนคติอยู่เหนือการเบี่ยงเบนสังคมโลก เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งใน ระดับบุคคล องค์กร และสังคมต่อไปได้

ศิลปะการพัฒนาปัญญาที่ส่งผลถึงการพัฒนาทัศนคติบุคคลส่วนที่ 3 ลงมือปฏิบัติควบคุมจิตใจอย่างมีสติ เข้มแข็ง ไม่ท้อถอย มีความพากเพียรบากบั่นที่จะละความไม่ดีหรือกิเลส นิรวณฺห์ ด้วยการประพฤติดี สำนวณ เพื่อลดการเบี่ยงเบนลง ฝึกวางจิตให้อยู่เหนือความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่เกิดขึ้น ด้วยการลดความต้องการลง จะทำให้ความยึดมั่นลดลงได้ การเบี่ยงเบนตนเองและผู้อื่นก็จะลดลงไปตามลำดับ ความเพียรที่ได้เป็นผลจากปัญญา เป็นสภาวะธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เรียกว่า “วิริยะสัมโพชฌงค์”

เป้าหมายใช้ประโยชน์จากหลักพุทธธรรมประการที่สาม ได้แก่ ปัจจัยช่วยให้ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง คือ ข้อปฏิบัติที่เอื้อต่อพฤติกรรมทางวาจาและทางกายเรียกว่า “ศีลสิกขา” ได้แก่ การเจรจาชอบหรือ “สัมมาวาจา” บุคคลที่มีความมั่นใจในความบริสุทธิ์ของคำพูดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ จะช่วยให้การพัฒนาปัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้มีวาจาชอบ ต้องเริ่มจากเป็นผู้ฟังที่ดี และมีสติระวังคำพูดอยู่บนความไม่ประมาท เพื่อให้คำพูดนั้นออกมาเป็นความจริงและเกิดประโยชน์สูงสุด การสำนึเสวนา คือ การรู้จักฟัง รู้จักพูด โดยไม่เจ้อกิเลสหรือนิรวณฺห์ เป็นการพิสูจน์การพัฒนาสติ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการดำรงชีวิต เสริมส่งความเจริญงอกงามในการอยู่ร่วมกัน

สมมติฐานที่ 4 ทัศนคติเป็นกลางมีความสัมพันธ์กับ ทัศนคติความเสมอภาค

ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พุทธิชัย ทิพย์โส (พุทธิบัณฑิต) (2552, หน้า 4) แนวคิด

ความเสมอภาคในพุทธปรัชญา เกิดขึ้นจากการต้องการแก้ปัญหาของชีวิต และมนุษย์ชาติในสังคมให้เกิดความยุติธรรม มุ่งหวังอบรมให้จิตบริสุทธิ์หลุดพ้นจาก กิเลสและตัณหา

เมื่อพิจารณาจาก ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ด้านการยอมรับในกฎที่ปบัยตาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาค ด้านการให้อภัยในความบกพร่อง แสดงถึงความเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผลในเชิงตรรกศาสตร์ ที่สามารถส่งผลถึง การปฏิบัติด้วยความเข้าใจว่าทุกสรรพสิ่งมีลักษณะตามธรรมชาติคล้ายคลึง ด้วยความไม่เที่ยงแท้ก่อให้เกิดทุกข์ขึ้น สามารถทำให้เกิดการให้อภัยในความบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นจากคุณลักษณะแห่งความไม่เที่ยงแท้แน่นอน เป็นการฝึกคลายความยึดมั่น ด้วยการยอมรับความเป็นจริง

พบว่า ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ด้านการยอมรับในหลักไตรลักษณ์ ของกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาค ด้านการเปิดโอกาสให้สังคม แสดงถึงความเชื่อมโยงของ การเข้าใจลักษณะสามอาการ ที่เป็นเครื่องกำหนดให้รู้ถึง ความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ความเป็นของไม่เที่ยง ความเป็นทุกขังอยู่ไม่ได้ ความเป็นของมิใช่ตัวตน บุคคล ประโยชน์ตอบแทน สังคมโลก เป็นความไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติด้วยความเข้าใจ คำนึงความสมดุลให้กับธรรมชาติพัฒนาความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องความเชื่อมโยงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ระหว่างบุคคล ประโยชน์ตอบแทน สังคมโลก อย่างแท้จริง หลีกเลี่ยงสิ่งที่จะเกิดผลกระทบ ให้เกิดความเสียหายต่อคน สัตว์สภาพแวดล้อม

เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่าง มีระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม ที่มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคทุกด้าน การพัฒนาทัศนคติเป็นกลาง อย่างถูกต้องในทุกด้าน จะสามารถส่งผลต่อการพัฒนาทัศนคติความเสมอภาค เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งใน ระดับบุคคล องค์กร และสังคมต่อไปได้

ศิลปะการพัฒนาปัญญาที่ส่งผลถึงการพัฒนาทัศนคติบุคคลส่วนที่ 4 เป็นการยอมรับในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ลดการฝืนหรือดื้อดึง เปลี่ยนมาใช้สติสัมปชัญญะ พิจารณาส่ที่เกิดขึ้นอย่างมีสมาธิ จะสามารถพัฒนาความเป็นกลางให้เกิดขึ้นได้

ซึ่งในบางครั้งลักษณะความอึดเอิบใจที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาปัญญา เป็นการแสดงถึงสภาวะธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เรียกว่า “ปิติสัมโพชฌงค์”

เป้าหมายใช้ประโยชน์จากหลักพุทธธรรมประการที่สี่ ได้แก่ “ศีลสิกขา” เป็นปัจจัยช่วยให้ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง คือ การละเว้นจากการประพฤติไม่ดีทางกายเรียกว่า “สัมมากัมมันตะ”

ความบริสุทธิ์ของพฤติกรรมที่แสดงออก จะทำให้การพัฒนาปัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิด ความรอบคอบ และระมัดระวัง จากความไม่ประมาทด้วยการใช้สติสัมปชัญญะ ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออกมาภายในกรอบความรู้ที่มีโดยไม่เจตนาเลศหรือนิวัณห์ เป็นการพิสูจน์ การพัฒนาสติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการดำรงชีวิต เสริมส่งความเจริญงอกงามในการอยู่ร่วมกัน สมมติฐานที่ 5 ทักษคติเป็นกลาง มีความสัมพันธ์กับ ทักษคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคม โลก

ระดับคะแนนเกี่ยวกับทักษคติเป็นกลางโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับ ทักษคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ มิตร จิตปัญญา (วันยาว) (2547) ความรู้จักพอประมาณ เป็นหลักดำเนินชีวิต อยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรมที่ดำรงนำไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์

เมื่อพิจารณาจาก ระดับคะแนนเกี่ยวกับทักษคติเป็นกลางโดยรวม ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทักษคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก คือ ด้าน การพึ่งตนเอง แสดงถึงความสำคัญของ จิตเป็นกลาง คือความเข้าใจเชื่อมโยงเหตุผล ไม่ได้เผลอไป ชัดคิด ไม่เอนเอียง ไม่ยินดียินร้ายกับ ความชอบหรือไม่ชอบในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ที่ส่งผลต่อความ ปราศรณาพึ่งพาตนเอง เป็นผลมาจากความเที่ยงธรรมที่เกิดขึ้นภายในจิต มี

ประการต่อมา เป็นที่น่าสังเกตว่า ระดับคะแนนเกี่ยวกับทักษคติเป็นกลางโดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทักษคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก ด้านความละอายต่อ ความโลก และด้านปราศจากนิวัณห์ เพราะต้องใช้ความสัมพันธ์ในระดับที่ลึกกว่าคือ ระดับคะแนน เกี่ยวกับปัญญา สำหรับด้านการไว้วางใจเพื่อปล่อยวาง ที่มีระดับคะแนนน้อยที่สุด คือ การปฏิบัติเตรียม ความพร้อมมอบหมายงาน หรือภาระที่รับผิดชอบอยู่ เพื่อให้ผู้อื่นมารับผิดชอบแทนด้วยความไว้วางใจ เป็นการเตรียมความพร้อมต่อการปล่อยวางโลกธรรม

เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่าง มีระดับคะแนนเกี่ยวกับทักษคติเป็นกลางโดยรวม ที่มีความสัมพันธ์ กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทักษคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก เพียงบางด้าน การพัฒนาทักษคติ เป็นกลาง อย่างถูกต้องในทุกด้าน จึงต้องกระทำไปพร้อมกับ การพัฒนาปัญญา จะสามารถส่งผลต่อ การพัฒนาทักษคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งใน ระดับบุคคล องค์กร และสังคมต่อไป

ศิลปะการพัฒนาปัญญาที่ส่งผลถึงการพัฒนาทัศนคติบุคคลส่วนที่ 5 การผ่อนคลายเพื่อเปิดโอกาสให้กับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น อย่างอิสระจากความยึดมั่นถือมั่นทั้งหลาย คล้ายลักษณะการวางของที่หนักลง เป็นการใช้ประโยชน์จากปัญญาที่เข้าใจเหตุปัจจัยตามความเป็นจริง จนเกิดความสะดวกสบายใจและอารมณ์ลง สภาวะธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์เรียกว่า “ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์”

สิ่งที่สำคัญต่อการนำพาความสะดวกสบายใจมา ให้ คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต การประพฤติดี ประพฤติชอบตามคลองธรรม ทั้งกาย วาจา ใจ นำให้บุคคลไม่ต้องเพิ่มเติมทุกข์ขึ้นอีก เกิดความพอใจยินดี เรียกว่า “ฉันทะ”

เป้าหมายใช้ประโยชน์จากหลักพุทธธรรมประการที่ 5 “ศีลสิกขา” ที่เป็นปัจจัยให้ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคงอีกประการหนึ่ง คือข้อปฏิบัติที่เอื้อต่อพฤติกรรมการณ์เลี้ยงชีพโดยชอบเรียกว่า “สัมมาอาชีวะ” งดเว้นจากการทุจริต ฉ้อโกง สอพลอ บังคับขู่เข็ญ กลั่นแกล้ง หรือผิดกฎหมายของสังคม เป็นต้น จิตที่มั่นคงในความบริสุทธิ์ของศีล จะทำให้การพัฒนาปัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รู้สึกเคารพตนเอง เพราะเป็นสภาพที่เกื้อกูลต่อความดีงาม ที่เรียกว่า “คุณธรรม” สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการดำรงชีวิต เสริมส่งความเจริญอกงามในการอยู่ร่วมกัน

สมมติฐานที่ 6 ทัศนคติความเสมอภาค มีความสัมพันธ์กับ ทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก

ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับผลงานของ เทอดทูน ไทศรีวิชัย (2552) Win-Win เป็นเสมือนตัวเชื่อมให้ได้ประโยชน์สูงสุด เป็นทางสายกลาง เป็นการสร้างความรู้สึกรู้เห็นด้วย วิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริง เมื่อพิจารณาจาก ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก ตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความภูมิใจในงานที่ทำ แสดงถึงความสำคัญของทัศนคติความเสมอภาค ที่มีผลต่อ สัมมาอาชีวะ คือ การปฏิบัติด้วยความภาคภูมิใจในหน้าที่งาน ที่รับผิดชอบด้วยสำนึกว่างานที่ทำเป็น โอกาสที่จะช่วยเหลือสังคมให้สงบสุข อันเป็นหนึ่งในมรรคมีองค์แปดประการ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก ด้านความละเอียดต่อความโลก และด้านปราศจากนิเวศ เพราะต้องใช้ความสัมพันธ์ในระดับที่ลึกกว่าคือ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา

เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่าง มีระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม ที่มี ความสัมพันธ์กับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบี่ยงเบนสังคมโลก เพียงบางด้าน การพัฒนาทัศนคติความเสมอภาค อย่างถูกต้องในทุกด้าน จึงต้องกระทำไปพร้อมกับ การพัฒนาปัญญา จะสามารถส่งผลต่อการพัฒนาทัศนคติอยู่เหนือการเบี่ยงเบนสังคมโลก เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งใน ระดับบุคคล องค์กร และสังคมต่อไป

ศิลปะการพัฒนาปัญญาที่ส่งผลถึงการพัฒนาทัศนคติบุคคลส่วนที่ 6 การน้อมจิตไปพิจารณา ถึงประโยชน์ที่เกื้อกูลกัน โดยชอบ ในหน้าที่ตามธรรมชาติ ในลักษณะการยอมรับทั้งผลที่ไม่ดีและดีที่มี ต่อกัน

เป้าหมายใช้ประโยชน์จากหลักพุทธธรรมประการที่หก ได้แก่ ปัจจัยช่วยให้ก้าวหน้าไปอย่าง มั่นคง คือ ข้อปฏิบัติที่เอื้อต่อ ความเข้มแข็งมั่นคง สดชื่นผ่องใสทำให้จิตอยู่ในสภาพเหมาะกับการใช้ งาน เป็นฐานแห่งปัญญา เรียกว่า “จิตตสิกขา” จิตที่ตั้งมั่นสงบแน่วแน่อยู่ในอารมณ์เดียวเรียกว่า “สมาธิ” เมื่อนำไปเกื้อกูลต่อความ پاکเพียร ระวังสิ่งไม่ดีมิให้เกิดขึ้น ละสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นแล้วเสีย เจริญสิ่งที่ดียัง ไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้น และรักษาสิ่งที่ดีไม่ให้เสื่อมไปโดยง่าย เรียกว่า “สัมมวายามะ” การสร้าง ความรับผิดชอบ ต้องอาศัยสติปัญญาและความ پاکเพียร ในความเข้าใจประโยชน์ที่เชื่อมโยงกัน เพื่อ เกิดสำนึกความละอาย หากปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่เต็มกำลังความสามารถที่มี สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อ การดำรงชีวิต เสริมส่งความเจริญงอกงามในการอยู่ร่วมกัน

สมมติฐานที่ 7 ข้อมูลโดยรวม ของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนา ทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก มีความสัมพันธ์กัน

ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับ ทัศนคติเป็นกลางโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม และทัศนคติอยู่เหนือ การเบี่ยงเบนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับผลงานของ พรทิพา กุญชรพินานนท์ (2551, หน้า 3) ได้ศึกษาพบว่า กระบวนการ เรียนรู้หลักธรรมในพุทธศาสนา คือ พัฒนาปัญญาให้ครบถ้วน ไตรสิกขา ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ โยนิโสมนสิการคือ การเรียนรู้อย่างแยกตามความเป็นจริงไม่อิงคณานำไปสู่การแก้ปัญหาสังคม ได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาจาก ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความสัมพันธ์ สูงสุดกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็น

กลางโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม และ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม แสดงถึง ความเชื่อมโยงความสำคัญของ ระดับคะแนนเกี่ยวกับ ปัญญาโดยรวม ที่มีผลต่อ ระดับทัศนคติโดยรวมทุกด้าน

การพัฒนาปัญญา ของกลุ่มตัวอย่าง ให้ครบถ้วน ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ด้วยการพิจารณา เพื่อเข้าถึงความจริง โดยสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับตามจนถึงต้นเหตุกฎอภิปัจจดา แยกแยะ องค์ประกอบจนมองเห็นตัวสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย หรือตรีตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีที่ชั่ว จะ สามารถสกัดกั้นอวิชชา กิเลส และตัณหา นำไปสู่การพัฒนาทัศนคติ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งใน ระดับบุคคล องค์กร และสังคมได้ต่อไป

ศิลปะการพัฒนาปัญญาที่ส่งผลถึงการพัฒนาทัศนคติบุคคลส่วนที่ 7 ภาวะที่จิตตั้งมั่น ไม่ ฟุ้งซ่าน เรียบแนวเนืองอยู่ในอารมณ์เดียว หลุดพ้นจากกิเลส สภาวะธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์เรียกว่า “สมาธิสัมโพชฌงค์”

เป้าหมายใช้ประโยชน์จากหลักพุทธธรรมประการที่เจ็ด ได้แก่ “จิตตสิกขา” คือ นำจิตมา ระลึกชอบเรียกว่า “สัมมาสติ” และ นำจิตมาตั้งมั่นชอบ เรียกว่า “สัมมาสมาธิ” ด้วยเข้าใจว่า กาย ความรู้สึก จิต และสภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีสภาพความเชื่อมโยงเกี่ยวกับการเกิดขึ้น คงอยู่ คับไป ตามปกติธรรมชาติ องค์กรรวมของการใช้หลักพุทธธรรม คือ การพัฒนาสติ พัฒนาสมาธิ เพื่อพัฒนา ปัญญา นำไปสู่ การลด ละ เลิกความเห็นแก่ตัวลงตามลำดับ

3. จากผลการศึกษา เปรียบเทียบ การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่แตกต่างกันกับการนำหลัก พุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก

สมมติฐานที่ 8 การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่แตกต่างกัน มีผลกับการนำหลักพุทธธรรมมา ใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก ที่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบการปฏิบัติวิปัสสนาที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวมที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่กำหนดไว้ แต่ไม่มีผลต่อระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม และระดับคะแนน เกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ กำหนดไว้

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศรีสด แสงสว่าง (2552) การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาคือการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 ทำให้เกิดโพชฌงค์ ที่เป็นธรรมข้อหนึ่งในโพธิปักขิยธรรม ทำให้ สติ สมาธิ ปัญญา เจริญขึ้นภายในจิต

เมื่อพิจารณาจาก คะแนนเฉลี่ยของ การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาศักยภาพบุคคลสู่สังคมโลก ระหว่างระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ปฏิบัติวิปัสสนา พบว่า มีแนวโน้มของค่าเฉลี่ย ระดับคะแนนทุกประเภทที่สูงกว่า ผู้ไม่ปฏิบัติวิปัสสนา แสดงถึงความสำคัญของการวิปัสสนาที่มีผลต่อการพัฒนาปัญญาและพัฒนาทัศนคติ

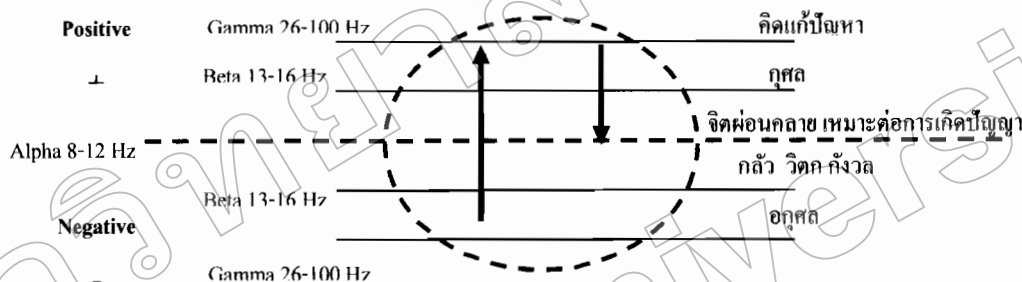
เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ยของ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา อยู่ในระดับปานกลาง คือ ยังไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา มีความสำคัญต่อ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติทุกประเภท โดยเฉพาะระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญา ด้านวิปัสสนาและด้านภาวนามยปัญญา ที่สามารถส่งผลต่อ ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลก ด้านความละเอียดต่อความโลก และ ด้านปราศจากนิรวณได้ ดังนั้น การวิปัสสนาภาวนาอย่างถูกต้องจะสามารถพัฒนาปัญญา และพัฒนาทัศนคติของบุคคลให้เจริญขึ้นภายในจิต เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งใน ระดับบุคคล องค์กร และสังคมได้ต่อไป

ศิลปะการพัฒนาปัญญาที่ส่งผลถึงการพัฒนาศักยภาพบุคคลส่วนที่ 8 เหตุที่จิตเป็นธาตุจึงต้องเกิดดับตามธรรมชาติ จิตต้องอาศัยฐานที่ตั้งแห่งการเกิด เรียกว่า “กัมมัญฐาน” เพราะจิตเกิดดีก็ดับดี เพื่อให้จิตเกิดได้ดี ต้องทำให้เจริญขึ้น งอกงามขึ้นอย่างชอบธรรมเรียกว่า “ภาวนา” เป็นการพัฒนาให้จิตอยู่ไปสู่ความสงบจากกิเลสที่มารบกวน และทำให้จิตรู้แจ้งชัดในอารมณ์ ณ. ปัจจุบันขณะ หรือเรียกว่า “วิปัสสนาภาวนา”

เป้าหมายใช้ประโยชน์จากหลักพุทธธรรมประการที่แปดได้แก่ “จิตตสิกขา” ฝึกวางจิตอยู่กับความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง รู้ชอบธรรมโดยการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล ชั่งน้ำหนัก เพื่อปล่อยวางตามควรแก่เหตุปัจจัย ให้เกิดการดำรงอยู่และดำเนินไปอย่างเหมาะสม สภาวะธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์เรียกว่า “อุเบกขาสัมโพชฌงค์” นำไปสู่การควบคุมกาย วาจา ใจ ที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม

การฝึกย้ายฐานที่ตั้งแห่งจิต ในช่วงแรกควรย้ายจากจิตที่อยู่ภายใต้การปรุงแต่งในทางไม่ดี เรียกว่า “อกุศลเจตนา” ไปสู่จิตที่อยู่ภายใต้การปรุงแต่งในทางที่ดี เรียกว่า “กุศลเจตนา” ก็จะช่วยให้พลิกแก้ไขปัญหามาจากสิ่งไม่ดี มาสู่ดีได้ในระดับหนึ่ง

เมื่อเข้าใจการปรุงแต่งทั้งทางดีและทางไม่ดีแล้ว ที่สุดแห่งเจตนาตามหลักพุทธธรรมในลำดับต่อไป ให้ฝึกย้ายฐานที่ตั้งแห่งจิต เข้าสู่ “การอยู่เหนือการปรุงแต่งใด ๆ” ด้วยการผ่อนคลายจากทางดี หรือทางไม่ดีก็ตาม ในลักษณะปล่อยวางการยึดมั่นลง จิตจะเข้าสู่สภาวะปกติตามธรรมชาติที่ควรจะเป็น อย่างแท้จริง เพราะจิตปกติคือ จิตดั้งเดิม เป็นจิตที่เป็นกลาง หรือจิตที่ว่างจากการยึดมั่น “เกิดขึ้นได้ด้วย ปัญญาและเหมาะต่อการพัฒนาปัญญา” ในลำดับต่อไป

ภาพที่ 5-3 การย้ายฐานแห่งจิตหรือกลั่นกรองมาสู่ความเป็นกลาง

การตรวจสอบความเป็นกลางของจิต ให้พิจารณาอยู่บนฐานที่ตั้งอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างตามความเหมาะสมของการรับรู้ในปัจจุบันขณะ ได้แก่ ฐานที่ตั้งแห่งกาย เรียกว่า “กายนุปัสสนา” ฐานที่ตั้งแห่งความรู้สึกเรียกว่า “เวทนานุปัสสนา” ฐานที่ตั้งแห่งจิตเรียกว่า “จิตตานุปัสสนา” และบนฐานที่ตั้งแห่งสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นเรียกว่า “ธัมมานุปัสสนา” ประสิทธิภาพของบุคคลอย่างแท้จริง ย่อมเกิดขึ้นจากจิตที่ปกติ คือจิตที่เป็นกลาง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทัศนคติ ในการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข อย่างชอบธรรมปราศจากกิเลสเข้าเกาะเกี่ยว เพื่อเปิดโอกาสให้สติปัญญานำความรู้ที่มีออกมาใช้ได้อย่างเต็มสมรรถนะต่อไป

4. จากผลการศึกษา ศิลปะการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคมโลก

สมมติฐานที่ 9 ข้อมูลโดยรวมของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่สังคมโลก มีความสัมพันธ์กับ การวิปัสสนาและการวางจิตเป็นกลาง

ด้านการวิปัสสนา และด้านการวางจิตเป็นกลาง มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลางโดยรวม ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคโดยรวม และระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติอยู่เหนือการเบียดเบียนสังคมโลกโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับผลงานของ ธร สุนทรายุทธ, (2553, หน้า 74) ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีวัตถุประสงค์ให้เกิดความรับผิดชอบ เพื่อดึงคุณค่าของมนุษย์ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโลก เพื่อส่งผลในลักษณะความสัมพันธ์โยงโยประโยชน์ เป็นการบริหารแบบเชิงรุก เพื่อดำรงรักษาระดับแห่งความรับผิดชอบ

เมื่อพิจารณาจาก ระดับคะแนนเกี่ยวกับปัญญาโดยรวม ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ระดับคะแนนด้านวางจิตเป็นกลาง และด้านภาวนามชปัญญา แสดงถึงความสำคัญของการทำจิตให้วางหรือเป็นกลาง ด้วยการภาวนาที่มีผลต่อการพัฒนาปัญญา ระดับคะแนนเกี่ยวกับทัศนคติเป็นกลาง ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความสัมพันธ์กับ ด้านวางจิตเป็นกลาง เป็นอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาปัญญา จึงมีความสัมพันธ์กับการวิปัสสนาภาวนา และการวางจิตเป็นกลาง ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาทัศนคติของบุคคล

ศิลปะการพัฒนาปัญญาที่ส่งผลถึงการพัฒนาศักยภาพบุคคลส่วนที่ 9 ด้วยเชื่อว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน องค์การ และสังคม ไปตามเหตุปัจจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ดังนั้น ทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาทัศนคติบุคคลอย่างถูกต้อง ย่อมนำพา องค์การ และสังคม ไปตามเหตุปัจจัยอย่างถูกต้องในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติเช่นกัน

เป้าหมายใช้ประโยชน์จากหลักพุทธธรรมประการที่เก้า ได้แก่ การพัฒนาปัญญาให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล ด้วยการวิปัสสนาภาวนาอย่างถูกต้อง สามารถพัฒนาทัศนคติบุคคลสู่ความเป็นกลาง เพื่อนำไปสู่ ความพอประมาณ การมีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกัน กาย วาจา ใจ ด้วยสติปัญญา ซึ่งถือเป็นความหวังสูงสุดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในระดับองค์การ ปรารถนาให้เกิดคุณธรรม ดำเนินการ อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง พอเพียง สมเหตุสมผล เพื่อสามารถพึ่งพาตนเอง เสมือนการสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อให้อยู่รอดบนกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบด้าน เป็นการเชื่อมโยงประโยชน์โดยชอบอย่างเป็นพลวัตร ส่งเสริมการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เข้มแข็งอย่างเป็นธรรม

ในระดับสังคม ปรารถนาให้เกิดการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้วยจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อ ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันตามเหตุปัจจัยอันควร เสมือนการเสริมสร้างความมั่นคง เพื่อวาง

จิตให้อยู่เหนือการเบียดเบียนอย่างแท้จริง สร้างให้เกิดความอยู่รอดร่วมกันบนกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

องค์รวมประ โยชนดังกล่าวมา เรียกว่า “การบูรณาการ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อเชื่อมโยงประ โยชนคืนความสมดุลให้กับสังคมโลก”

ภาพที่ 5-4 การบูรณาการ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักพุทธธรรมเพื่อเชื่อมโยงประ โยชนคืนความสมดุลให้กับสังคมโลก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ประ โยชนในงานวิจัย

ธรรม เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งแสดงให้เห็นปรากฏขึ้น มีความถูกต้องและดีงาม บริสุทธิ์สูงสุด เหนือสิ่งอื่นใด

การนำพระธรรม มาประยุกต์ใช้ประ โยชนกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก จึงต้องอาศัยความระมัดระวังอย่างเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น ภูมิปัญญา ความจำกัดด้านเวลา แต่ด้วยเล็งเห็นความคุ้มค่า ประกอบกับเจตนาอันบริสุทธิ์ จึงขอกล่าวอ้างหลักพุทธ ธรรมมาใช้ประ โยชนในงานวิจัย ดังนี้

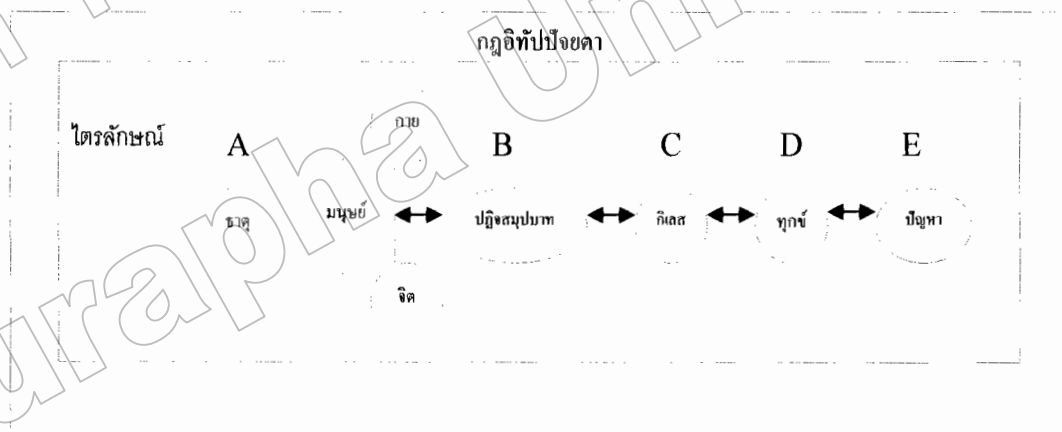
กลุ่มที่หนึ่ง การพิจารณา กลุ่มความทุกข์ และสาเหตุแห่งทุกข์ ใช้หลักปฏิสุมุบาท หลัก ไตรลักษณ์ และโพธิปักขิยธรรม

กลุ่มที่สอง การพิจารณา กลุ่มดับทุกข์ ใช้หลักไตรสิกขา ซึ่งทั้งสองกลุ่ม อยู่ภายใต้ กฎอัมปิปัจจตา

ภาพที่ 5-5 หลักพุทธธรรมที่ใช้ในงานวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของสภาวะธรรม ตามกฎอภิปัจจตา กับความทุกข์ของมนุษย์ เพราะความทุกข์สร้างปัญหาขึ้นมากมาย การแก้สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา จึงควรเข้าไปศึกษาและพิจารณาทุกข์

ภาพที่ 5-6 สภาวะธรรม

การแก้ปัญหาในจุด E ส่งผลให้ความทุกข์ในจุด D ลดลงได้ แต่การเข้าไปถึง กิเลสในจุด C สามารถเข้าถึงสาเหตุของทุกข์และปัญหาที่ลึกกว่า เกิดประโยชน์ ต่อกายและจิตได้ดีกว่า

การเข้าไปพิจารณาธาตุ คือจุด A เพื่อดับ ปฏิจสมุบัติ คือ จุด B เป็นบรรทัดสุดท้ายของการแก้ปัญหาในงานวิจัยนี้

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัญญาและทัศนคติ กับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก

เพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณาภาพรวมของงานวิจัย ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของปัญญาตามหลักพุทธธรรม กับ การพัฒนาทัศนคติ ในสมรรถนะ (Competency) ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความสมดุลในระบบบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก จึงได้จัดทำตารางสรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัญญา และทัศนคติ กับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก ในลักษณะองค์รวม หรือ “การบูรณาการ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อเชื่อมโยงประโยชน์คืนความสมดุลให้กับสังคมโลก” ขึ้น

ตารางที่ 5-1 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัญญา และทัศนคติ กับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่สังคมโลก

หลักพุทธธรรม	พัฒนาทัศนคติ			สมดุล 3P สู่ระบบ การ จัดการ	การบริหาร จัดการทรัพยากร มนุษย์สู่สังคม โลก
	ทัศนคติ เป็นกลาง	ทัศนคติ เสมอภาค	ทัศนคติ อยู่เหนือ เบียดเบียนสังคม โลก		
สุขุมปัญญา	ยอมรับ บุคคล	เปิดโอกาสให้ บุคคล	ให้อภัยบุคคล ปราศจากนิเวศ	People	HRD
จินตมยปัญญา	ยอมรับ องค์การ	เปิดโอกาสให้ ทีม	ละอายต่อความ โลภ	Profit เศรษฐกิจ พอเพียง	HRM
ภาวณามย วิปัสสนา	ปัญญา ปัญญา	ปัญญา	เปิดโอกาสให้ สังคม อนุรักษ์ ภูมิปัญญา สภาพแวดล้อม	Planet CSR	HRE
จิตเป็นกลาง	ยอมรับ ไตร ลักษณ์	ให้อภัยใน ความ บกพร่อง	วางใจเพื่อปล่อย วาง พึ่งตนเอง	ดิน ความ สมดุล	บูรณาการ

3. การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ประโยชน์

การเรียนรู้ “รู้ธรรม” เพื่อให้ “มีธรรม” การ “ใช้ธรรม” นำมาใช้ ประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม จึงเกิดประโยชน์สูงสุด (พุทธทาสภิกขุ, 2528) งานวิจัยนี้ หวังเป็นส่วนหนึ่ง ในการช่วยเผยแพร่วรรณ ให้เกิดการใช้ธรรมในชีวิตประจำวัน โดยประสงค์ให้ ผู้อ่านใช้ธรรมแก้ไขปัญหาตนเองมากกว่ารู้ธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาผู้อื่น

เมื่อผู้อ่านมีธรรม ย่อมช่วยเผยแพร่วรรณต่อไปยังผู้อื่น ได้ หากเมื่อผู้อ่านใช้ธรรม ย่อมส่งผลเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อไป ด้วยอาศัยภูมิปัญญาของทุกฝ่ายที่มีความศรัทธา มีความรู้ความสามารถ จะช่วยเสริมส่งให้ปัญหาที่มนุษยชาติเผชิญอยู่คลี่คลายไปได้ในที่สุด

ขอให้มีความมั่นใจว่า การพยายามนำธรรมมาใช้ประโยชน์ น่าจะเกิดผลดีมากกว่าผลเสีย ด้วยความเป็นสากลและสัจธรรมของธรรม ย่อมส่งผลต่อผู้มีความเพียรในการปฏิบัติไม่มากนักน้อย ความระมัดระวังในการใช้ธรรมเป็นสิ่งที่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่งเพราะอาจกระทบต่อการฝึกฝนแห่งหลักพุทธธรรมคำสั่งสอน แต่ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า การใช้ธรรมอย่างมีสติด้วยเหตุผล จะสามารถนำพาให้บรรลุถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัยครั้งต่อไป

1. เรื่องการพัฒนาเครื่องมือวิจัยและการใช้เครื่องมือให้สำเร็จผล

เครื่องมือวิจัยควรได้รับการใช้ เพื่อพิสูจน์ถึงประสิทธิภาพกับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย อาทิ เช่น กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยได้รับการอบรมหลักพุทธธรรม หรือกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น การใช้เครื่องมือให้ประสบความสำเร็จสูงสุดควรต้องใช้ประกอบการสังเกตพฤติกรรมควบคู่ไปด้วยพร้อมกัน จึงควรมีการสร้างแบบเก็บข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมรวมด้วย

2. เรื่องการติดตามผลการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มตัวอย่างควรได้รับการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง หลังจากจบงานวิจัยนี้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างควรได้รับแจ้งผลการวิจัยให้รับทราบ และพัฒนาระดับปัญญา เพิ่มเติมด้วยการวิปัสสนาภาวนา ต่อจากนั้นก็ดำเนินการเก็บข้อมูลเป็นระยะพร้อมสังเกตพฤติกรรม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้น

3. เรื่องการขยายผลการวิจัยสู่สมรรถนะ (Competency)

การวิจัยได้ดำเนินการศึกษาเฉพาะทัศนคติ ด้วยเวลาที่มีอยู่จำกัด หากสามารถทำการศึกษา ศิลปะในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้พัฒนาสมรรถนะของบุคคลได้ จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อที่ได้จากข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ว่า ปัญญาจะสามารถพัฒนาความรู้และทักษะของบุคคลได้ โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาทัศนคติบุคคลอย่างถูกต้อง

4. เรื่องการขยายผลการวิจัยสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organizing)

การวิจัยนี้มุ่งพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญญากับทัศนคติของบุคคล ซึ่งผลมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หากสามารถพัฒนาการวิจัยสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้สำหรับองค์กรต่าง ๆ จะสามารถอำนวยความสะดวกในการสร้างความสมดุลระหว่างบุคคล องค์กร และสังคมได้มากขึ้น